

ლევნის ისტორია

„ქართველი ქალიშვილის წრემღები - ანუ ლევნა და „მასხინარაის შადრევანზე“

„ქართველი ქალიშვილის წრემღების შადრევანს“ ლირიული ისტორია უდევს საფუძვლად, რომელმაც ჩვენამდე ხალხური გადმოცემით მოაღწია და, რაც უკლებლივ მთავარია, იგი ქართველი ქალის უზაღლო მშვენიერებასთან არის დაკავშირებული.

1750 წლის დასაწყისში, გულქვარობითა და შეუპოვრობით წნობილი კრიმ გირეი ყირიმის მბრძანებელი გახდა. იგი თავს დაესხა უკრაინას, პოლონეთს, საქართველოსა და რუსეთს, იერუსალიმსა და მახვილით მოევლინა მეზობელ ერებს. როგორც შემთხვევითად აღმოჩნდა, ხანი, ერთთავად ომებით იყო გარსული. იგი კმაყოფილი მამინ რჩებოდა, როდესაც დიდ დავლასთან ერთად, ასობით ცეცხლქაღალდსა და წიხი-ღარბაზე ჩაკეტილი იყო. როგორც თვითონ ამბობდა, მისი გული მატყლით იყო დაფარული და ამით ამაყობდა კიდევ.

- ქვეყნიერებაზე შევრბინი გულია, - ამბობდა იგი, - გული არის ქვისა და რკინისა. ქვის გული მალე დაიშხვრება, ხოლო თუ რკინის გულს მიუკატუნებთ, მის ნკარუნს გაიგებთ. მაგრამ ანა, მიუკატუნეთ მატყლის გულს? - თქვენ მხოლოდ ნელ და ურუ გა- მოძახილს იგრძობთ, პასუხს კი ვერ გაიგონებთ. მე მიყვარს ასეთი გულის პატრონი!

ერთხელთა, ხანმა თავისთან მიიწვია მხედართმთავრები და უბრძანა:

- მოიარეთ მთელი ქვეყნიერება და ისეთი ქალიშვილი მოძებნეთ, რომელიც ჩემს გულს მოაღბობს, მზის სხივივით შემოიჭრება მასში და ააძგერებს მას.

კრიმ გირეის ნაბრძანები ან უნდა შესრულდებოდა, ან უკლებლივ განყვეტილიყვნენ... დარბევა-ანიოკებაში დახელოვებული ხანის ერთ- გული მსახურები სხვადასხვა მიმართულებით დაიძრნენ ულამაზესი ქალიშვილის საძებრად.

სწორედ იმ ხანებში, საქართველოში, კოლხეთის ნაღვალში იზრდებოდა ერთ-ერთი ხანშიშესული თავადის კეთილგონიერი და კდემამოსილი ქალიშვილი, სახელად მარია, რომელიც დედ-მამის ერთადერთი ნუგეში და იმედი იყო. ერთ დღეს, თავადის ოჯახი შორეული მგზავრობისთვის ამზადდებდა ერთადერთ საყვარელ ქალიშვილს, რომელიც კონსტანტინოპოლში თავის ბიძასთან მიდიოდა. ბიძა წნობილი კარ იყო და იქაურ საზოგადოებაში დიდი პატივით სარგებლობდა.

ზღაპრულად მორთულ გემზე ქალიშვილის მიაწვდებდა განსაკუთრებული ამაღლა, თავადის უკლებლივ ერთგული და რჩეული მსახურებით.

სწორედ იმ დღეს, როდესაც კრიმ გირეიმ თავისი რაზმები ულამაზესი ქალიშვილის მოსაძებნად გაგზავნა, გემი საქართველოს ნაპირებს მოსწყდა და გემი ქარის მიმართულებით აიღო. რის კაბადონზე შავმა ღრუბლებმა იწყეს თავმოყრა. ძლიერმა ქარმა დაგლიჯა გემის აფრები და ანძები დაამსხვრია. დაზიანებულმა გემმა ჩაძირვა იწყა. დაღუპვა გარდაუვალი იყო. მეზღვაურებს შეებრა- ლათ მშვენიერი ასული და ნახევრად გრძობდაკარგული, მაგრად მიაკრეს ერთ-ერთ ანძას.

- ბედი ღმობიერებას გამოიჩენს მისადმი, იგი არ დაიღუპება, - თქვეს მათ.

...სამწინელი ქარიშხლის შემდეგ ზღვის ტალღები ალერსით ეხებოდნენ ევპატორიის ნაპირებს. საურხო და მზიანი დღე იყო. ნაპირზე მეთევზეები ზღვაში გასასვლელად ემზადებოდნენ. ხანშიშესული მეთევზე იდგა ამაღლებულ ადგილზე და ზღვის სივრცეს გასწვროდა. მან მონადირის თვლით შეამჩნია უფლი ანძა, რომელიც ნელა უახლოვდებოდა ნაპირს. მეთევზეებმა იგი ნაპირზე გამოიჭანეს და გარეუბლნი დარჩნენ, როდესაც ანძაზე მიკრული ნახევრად გრძობდაკარგული ქალიშვილი ნახეს. მეთევზეებმა მარიაში მოასულიერეს.

სწორედ ამ დროს, რხენების ფეხთა თქარა-თქურით, მეთევზეთა უბანში შემოიჭრნენ კრიმ გირეის რაზმის კარები. მარიამის სილამაზით მოხიბლულნი მეთევზეები გაფანტეს და დატყვევებული ასული ბაღჩინარაის შორეული გზას გაუყენეს.

კრიმ გირეი სასახლის საზაფხულო ხეივანში იჯდა და ისვენებდა, როდესაც მისმა ხელქვეითებმა მოედანზე თეთრმანდილიანი ქალიშვილი შემოიყვანეს. და როცა მანდილი ახადეს, ხანი სახტად დარჩა, თვალის მოშორება ველარ მოახერხა, თითქოს გაშეშდა. ქალის სილამაზე იხე მოხიბლდა კრიმ გირეი, რომ იგი ძლიერ-ძლივობით ნამოდგა, მისკენ გაემართა და ხელგანჯვდილმა, ათრთოლებული ხმით შესძახა:

- დილიარა ბიკეჩი!! (მშვენიერო ქალიშვილო).

კრიმ გირეის გაგიჟებით შეუყვარდა მარიაში, მაგრამ ახლოვარდა ქალი მისადმი თანავრობობით არ განეწყო. იჯდა გამოკეტილი ოთახში

და დაკარგულ თავისუფლებათა, მშვენიერ საქართველოზე, საყვარელ მშობლებზე ქვითინებდა. თავისუფლების მოტრფიალო ქართველმა ქალიშვილმა ვერ გაუძლო ხანის ცეცხლებში ყოფნას და გმინვასა და ტირილში სული განუტყევა. კრიმ გირეის კარგა ხანს ეგონა, რომ მის სათყვანებლო დილიარას ეძინა. „იგი ხვალ უკვე ჯანმრთელი ადგება“, - ფიქრობდა ხანი.

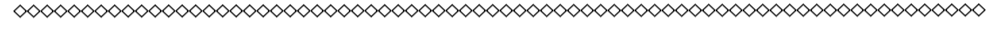
„ქვეყნის მბრძანებელი, სიკვდილმა გამოგვარალო ხელიდან დილიარა ბიკეჩი... ის უნდა დაკრძალო!“ - ესმის მას ვიღარის ყრუ ხმა.

ხანი შმაგდებდა. არავის ინდობს, ვინც კი მის ოთახს მიუახლოვდებდა. სასახლეში მყოფროება დაიარღვა. დილიარა ბიკეჩი სარეულზე განისვენებდა.

ულამაზად აგებული მავზოლეუმში ასაფლავებენ ხანის საყვარელ ქალს. კრიმ გირეის მსახურება დიდხანს გრძელდებდა. ქვეყნის მბრძანებელი ტირის მთელ დღეებს, კვირებს, თვეებს. ზოლოს, თავისთან იხმობს წნობილ ხელოსან ომარს:

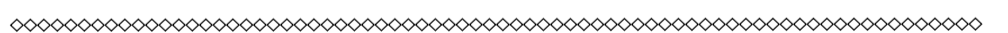
- შემომხედე, რას დავემსგავსე! ხომ ხედავ, მე ვტირი... შენ უნდა აავო ისეთი შადრევანი, რომელიც ჩემსავით არემოდებდა, ჩემსავით იტირებს, იტირებს არა მთელ დღეებს, კვირებს, არამედ ათეულ წლობით, საუკუნეობით. გესმის? შენ უნდა აავო შადრევანი, რომელიც საუკუნეების მანძილზე ადამიანებს გადასწვებს ჩემი მსახურების ამზავს...

ომარმა აავო ასეთი შადრევანი, რომელსაც „ქართველი ქალიშვილის წრემღები“ უწოდა. ეს იყო 1764 წელს. შადრევანმა განსაკუთრებული შთაბეჭდილება მოახდინა ბრწყინვალე რუს პოეტზე - ალექსანდრე პუშკინზე, რომელმაც შესანიშნავი ლექსი მიუძღვნა „ქართველი ქალიშვილის წრემღებს“.

ნინო მუშტაიდი

ულამაზესი ქართველი ნინო სტამბულის ცეცხლს ზაზარზე უყიდის და როცა შორსავს შიშური რელიგიის უმაღლეს სასულირო პირს, - თავრიზელ მირ-ფერე-ალა-სეიდ-მუშტაიდს, რომელსაც მეუღლის თხოვნით, თბილისი აურჩე- ვია საჩხოვრებლად. სამშობლოში დაბრუნებულ ნინოს სული ექვსი თვე უწოწლია. საყვარელი მეუღლე მუშტაიდს სახლის ნინ დაუკრძალავს და საფლავზე უამრავი ნითე- ლი ვარდი დაურგავს. შემდეგ კი შესანიშნავი ზალი გაუქმენბია. ზღს დღემდე შემორჩა დამარსებლის - მუშტაიდის სახელი.

უწრმს

ის მოდიოდა ქუჩაში მარტო, იასამენების ვეება კონით, ის იყო, ალბათ, ვიღარის სატრფო, ვიღარის დედა, ვიღარის ქოლი...

ის მოდიოდა როგორც ღვთაება და სიყვარულის ნყარო ულღვი, ის მოდიოდა ვით უკვდავება და იყო სავსე გაზაფხულებით...

და როცა ქარმა გაიშრილა, თან თეთრი ფრთების გაპყვა ზმანება, ასე მეგონა, გული კი არა, მკერდში რეკავდნენ დედობარები.

მურად მთვარელიძე

**ტარიელ ხარბელაური -
„ქართული პოეზიის ხევისბერი“.**

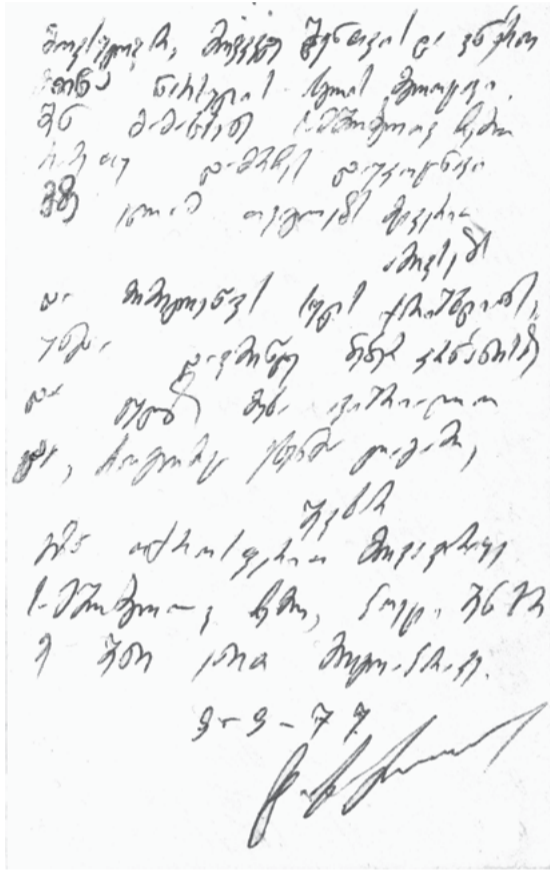

ტარიელ ხარბელაური ხაზურში

ჩემო ტარიელ, უკვე ორმოც წელია შენი პოეზიის, მამულიძვილობის, ადამიანობის, შენი დიდი შემოქმედების თაყვანისმცემელი ვარ და უფაღს მადლობას ვუხდის, რომ მაქვს შედნიერება, ახალგაზრდობის წლებიდან, ვყოფილიყავი შენს მეგობართა შორის.

არ დამავინებებ შენი პირველი გამოჩენა ქართული პოეზიის კანადონზე... მამინ ძალიან ახალგაზრდები ვიყავით და მახსოვს, ჯერ კიდევ შენს გარეგანებად, როგორ ველოდი ყველა იმ გაზეთსა და ჟურნალს, სადაც შენი, - სრულიად განსაკუთრებული, მთის სურნელით, სილამითა და დიდი ადამიანური სიბრძნით განმსჭვალული ლექსები იქნებოდა დაბეჭდილი. ხარ-ირემივით შემოიჭრა-ო ქართულ პოეზიაში, - ამბობენ შენზე... ზუსტი შედარებაა, შენს ლექსებში ხშირად ისმის ხარ-ირმის ბლავილი, ხასხასებს ცუც და ბლავი, კამკამებს რა და ხალოსობს იალაღი. შენ ის კარი ხარ, ნყაროს ნყაღში მთების ნა-ჟურს რომ ხედავ და, სიყმანვილიეშივე იმ სიანკარეს დანაფებული, დღემდე მოდიხარ შენი სინდის-ნამუსიანი რბოვრებით. იმ მთების შვილი ხარ, მათსავით ძლიერი და მშობელ მინაში ფესვგადგმული, მათ მიერ დალორვილი და ნაკურთხი...

„დავენაფე, ვილარამ ბეჭებში დამტარა ხელი, გავუძლიანდი, შევენი ავიხედე, კლდე აყუდებულებიყო, თვალემსველი... შემრეხვა, მუხლებში ჩავუვარდი და ვეჩურჩულედი: „თქვენი ფეხის ნაბანსა ვსვამ, კარგებო...“

...და ისევ ქალი...

უნდა ვთროდეთ, რომ...
კრავი ჯაყელი და **სუამაქ რაქალი** - პირველი ქართველი დესპანი ქალები, - ორი „საპატიო დიოფალი“, რომლებმაც თამარ მეფეს მკამბოხებში შემოურთვეს:
ნატალია მალიკაძე - მე-19 საუკუნის პირველი ქართველი ჟურნალისტი ქალი:
ალიქსანდრა ჯაფარიძე - პირველი ალპინისტი ქართველი ქალი, რომელმაც 1928 წელს მიიღო მონაწილეობა ექსპედიციაში და მკინვარნვერი დაიპყრო:
რუსუდან კორძანია - პირველი ქართველი მფრინავი ქალი:
მარინე აშვილი - პირველი ქართველი მევიოლინე ქალი:
ლილი იოსელიანი - პირველი ქართველი რეჟისორი ქალი.

შენ შერდენილი ხარ ანგელოსი, მხრებზე რიური შუქი გაყრია, შენ შერდენილი ხარ ანგელოსი, მავრამ, რატომღაც, ქალს გეძახიან... ურხოს და რისფერს ბრბო ვერ აიტანს, ბაღს გაგთელავს და ავიხსრებს. შენ გამოგძერნა ზეურამ მთვარიდან, მთვარის ტანით და მთვარის მიმხვრით და მოვისაჯა მამრის გაოფლილი, ხარბ, გაუმაძღარ სხეულთან ინვე, შენე სასჯელს იხდი, შორს, მოგალორბე ჩიტების გუნდი მიფრინავს მზისკენ. შენ თეფშებს რეხავ, ახურებ ლუმელს, დახრულ იატაკს ხეხავ ჯავრისით, რომ დაემსგავსო ოჯახზე მზრუნველ და მოფუსფუსე დიასახლისებს... მერე შლი ლოგინს, ახსორებ ბალიძს, ნვეში ალერსის მარდური ნიღბით და შედნიერი გეხვევა ქმარი, ქმარმა რა იყის, რომ სასჯელს იხდი...

გინდ, ამოძვერი ჭინის ზოთლიდან, გინდა, მღეროდე, გინდა, ბუქნავდე, ქალს რას გაუგებ - არ შეგიყვარებს, გინდ, მოეფერო, გინდა, ტუქსავდე, რა დრო გასულა ლელვის ფოთლიდან, ლელვის ფოთლიდან - ნავის ქურქამდე!..

მანანა დანგაძე

ვახტანგ ხარჩილავა

ქალია დილა, მინა - ქალი, საღამო - ქალი... ნვიმა ქალია... ყველაფერი ქალივით მიყვარს... და როცა ვინმე ჩემზე უკეთ ადიდებს დილას, - ასე მეგონია, მე რომ მიყვარს, მართმევენ იმ ქალს.

მუხრან მაყვარაძე